

Købmandsliv på Molsvej

Ole Hovge

Samtale med Vilfred Friborg Hansen 8. februar 2016

Figur 1. Ole Hovge, foto VFH 8. 2. 2016.

Jeg er født i 1950 som søn af købmand Hovge på Molsvej 8 i Rønde.

Mine forældre, Edith og Knud Hovge havde overtaget butikken i vinteren 1943/44. De havde den altså i den sidste del af besættelsen og kunne fortælle, at de tyske soldater i lytteposten på Store Baunehøj var blandt deres faste kunder. Det var jo en tid, hvor det dels knob med at få varer, dels kunne knibe med at få betaling fra folk. Men de tyske soldater var dels behagelige og venlige, dels gode og sikre betalere. Dog var en del af de rationerede varer såsom kaffe og sukker for det meste "desværre" "ausverkauft" når det gjaldt de tyske kunder. Lytteposten havde forbindelse direkte til flyvepladsen i Tirstrup via et kabel i luften.

Begyndelsen af 1950'erne var stadigvæk efterkrigstid og svære tider, men i sidste halvdel af 1950'erne gik det fremad igen, og 1960'erne var højkonjunktur-tid og gode tider for butikken og byen generelt. Vi havde en sort gammel Ford fra 1940'erne, men fik en Opel Rekord i 1957. Personbil, men den blev naturligvis også brugt til at bringe varer ud.

Figur 2. Molsvej ca. 1910. Til højre i billedet står købmand Hansen foran sin butik. Til venstre ses det, at urmager Madsens hus er under opførelse. Hvornår købmandsbutikken på Molsvej er etableret, vides ikke, men det kan være tidligt efter næringsfrihedsloven i 1857, idet Molsvej er det ældste Rønne. Første hus i det nye Rønne langs den nye hovedgade er kroen (senere hotellet), der er opført i 1855. De næste huse op mod Hovedgaden er Ras Savskærers (nr. 7), Nørgaards Trikotage (nr. 5), og derefter hhv. seos og dyrlægens huse nr. 3 og 1, der ikke ses på billedet.

Desværre døde min far p. g. a. et dårligt hjerte allerede i 1961 kun 44 år gammel. Mor drev butikken videre en halv snes år derefter, med hjælp fra min syv år ældre søster og mig. Men i begyndelsen af 1970'erne kom der krav om kølediske til madvarer, og det kunne mor ikke overskue at skulle investere i. Desuden begyndte selvbetjening at brede sig, og det var vores butik alt for lille til. Så mor ophørte simpelt hen med butikken og solgte så senere ejendommen samlet og flyttede til Århus, hvor hun fik et arbejde på Århus Kommunehospitals Apotek. Senere flyttede hun til Løgten, hvor både min søster og jeg boede med hver vores familie. Desuden var en af min mors søstre flyttet til byen fra København sammen med sin mand.

Jeg kom hjem fra militærtjeneste omkring dette tidspunkt, og mor spurgte mig da, om jeg havde lyst til at føre butikken videre. Men jeg kunne ikke se nogen fremtid i det. Jeg havde stået i lære hos en af vore leverandører i Aarhus, og flyttede dertil – senere i 1978 til Skødstrup og 2005 til Løgten, hvor jeg bor nu.

Men jeg kommer stadigvæk meget på Rønneegnen. Jeg har bevaret kontakten til nogle få skole- og idrætskammerater fra Røndetiden – har i mange år spillet badminton med Niels Ole Høst og Henning Løber. Jeg ynder at gå eller cykle ture i Kaløskovene og ud på ruinen.

Butikken

Vores købmandsbutik var ikke en af de store i Rønne, hvor der i min barndom var i alt syv købmænd, dog incl. Brugsen. Den førende butik var absolut Kjerrumgaard, men også Enevoldsen med grovare og trælast og Viggo F. Andersen var store butikker.

Figur 3. Trafikkøerne på Molsvej, når århusianerne skulle hjem fra Mols efter weekenden, var et eldorado for os drenge. Der blev skrevet bilnumre, og den store gevinst var, hvis man fik et udenlandsk nummer – og det var sjældent. Foto fra 1958, forrest til venstre maleren, bag den vores købmandsbutik. Roar Olsens værksted med Gulf-skiltet anes overfor. Egnarkivet.

Vi havde ikke grovvarer, men vi solgte briketter, kul og koks i sække, hønse-/kyllingefoder og petroleum. Vi havde et særligt køligt lagerrum til ost, spegepølser, røget flæsk, saltede sild i en stor tønde m. m. Hvis folk skulle have sild, medbragte de egne spande til det.

Fra trappen ud mod gaden gik man direkte ind i butikken.

I butikken var der et særligt skab til ost, og så stod kaffemøllen i det ene hjørne. Men ellers stod varerne i reoler, der dækkede alle vægge. Der var diske i begge sider og en stor disk foran, hvorfra der ekspederedes. Kasseapparatet stod i midten, og så var der en plads til ekspedition på hver side af den.

Bag butikslokalet var der kontor og et stort lager, samt det nævnte kølige rum til madvarer. Der var en trappe op til det bagerste lager, hvor der var kul og koks. Bagved kullageret var der en garage.

Vores lejlighed lå på førstesalen over butik og lager.

Butikken var åben fra kl. 8 om morgenen til kl. 18 om aftenen, dog lukkede vi kl. 20 om fredagen og 14 om lørdagen.

Men det skal tilføjes, at der var mange, der ringede ind lørdag eftermiddag og aften for at høre, om de lige kunne komme omkring og hente et eller andet, de havde glemt at få købt ind. Allermest blev der ringet lørdag aften, om man lige kunne komme og hente nogle øl eller "lidt" spiritus. Hvis vi en lørdag aften lukkede alle ind, der ringede på, blev lagerbeholdningen af især øl hurtigt ribbet, og vi måtte mandag morgen ringe til vores lokale Ceres depot og bede ham komme omkring med ekstra forsyninger.

Kunderne

Vores faste kunder var selvfølgelig dem i Gammel Rønne, på Molsvej, Engvangen, Gyden og Kaløvej. Det var kunder af alle samfundslag, men da Kaløs arbejderhuse fyldte godt i kvarteret, var de nok også en god del af kundegrundlaget. Alle havde kontrabog og betalte en gang om ugen eller hver 14. dag, alt efter hvornår de fik løn udbetalt. Det var fast rutine at gå ned til købmanden og betale på lønningsdagen. Så fik man en cigar eller cigaret, eller et stykke chokolade som tak for betalingen.

Der var mange børn i Kaløhusene, så det var store familier, der skulle have en del daglige fornødenheder. De fleste af dem var nok faste kunder, men ellers var der også en del, der gik til en af butikkerne på Hovedgaden til de større indkøb, og lagde de mindre indkøb hos os.

I høsttiden for både korn og roer kunne der godt holde en kø af traktorer udenfor, fordi traktorførerne fra Kalø og andre lige skulle ind til købmanden og have en vand eller øl eller cerut. Skiftet fra hestevogn til traktor skete i løbet af min drengetid – på Kalø var hestene stort set forsvundet i 1960'erne. Vi kunne godt mærke, når der var ekstra tryk på Kalø i høst og roer, det betød også ekstra indkøb hos os.

Både staldmesteren og gartneren på Kalø hørte til vores faste kunder. Gartneren indtil Kalø nedlagde deres frugtplantage. Staldmesteren fra Kalø kom ind hver fredag aften og stod og fik en øl i butikken sammen med en 2-3 andre af de faste kunder. Så blev både de nationale og internationale problemer lige rundet.

Vi havde dog også en del kunder uden for Gammel Rønne. Da jeg blev gammel nok til det, kørte jeg varer rundt på budcykel, og jeg var både nede i kvarteret bag Esso (nu Statoil) og såmænd også i Rostved og Egens Havhuse. Da jeg fik knallert – og senere kørekort - gik vareturen til fjern-kunderne noget lettere og ofte efter lukketid om lørdagen.

Molsvejen rummede mange mennesketyper i min barn- og ungdom. En speciel en af slagsen - slagter Bendstrup - boede lidt længere nede ad vejen på sydsiden og hørte til de meget faste kunder – især aftog han store mængder øl. Folk samledes hos ham, og der taltes om, at det var en slags "smugkro". Mor var et par gange ude for, at Bendstrup allerede stod i butikken, når hun kom ned for at åbne om morgenen – man tog det dengang ikke så nøje med at låse af for natten. Bendstrup havde også et fast ritual med at komme ind i butikken om formiddagen og nyde sin formiddagsbajer. Så faldt der jo en snak af med personale og kunder.

Engang, hvor Bendstrup skulle have en større sammenkomst, bestilte han et større antal kasser øl, måske 6 eller 8, vel at mærke af datidens store trækasser, der hver rummede 50 øl. Så foreslog mor, meget logisk, at hun lige så godt kunne få ølmanden til at køre direkte ned til Bendstrup og læsse kasserne af der. Sådan blev det, men det vakte opsigt i kvarteret, hvor der jo også var en del missionsfolk. Så der blev klaget til købmanden, og den ellers meget praktiske ordning blev ikke gentaget. Alle vidste jo, hvad der foregik hos Bendstrup – men det var åbenbart kun et problem, hvis det blev synligt. Der blev også spillet kort, til langt ud på natten.

En anden god og stabil kunde var murer Hougaard, der boede bag Bendstrup. Han var gået lidt i hundene efter en skilsmisse og aftog også en del øl. Men det kneb med at få de tomme flasker leveret tilbage, så vi gik selv ind og samlede dem sammen dagen før ølmanden kom. På samme måde gik vi ind hos Bendstrup og tog kasserne med tomme flasker. Der var aldrig låst i husene, og folk var vant til, at man bare gik ind. Det var Hougaard, der murede vores nye trappe op.

Hver havde jo sine favoritmærker. Hougaard kunne kun drikke Hof fra Carlsberg, mens Bendstrup skulle have Top fra Ceres. Vi solgte helt klart flest Ceres, der jo var en slags "lokal" øl.

Jeg husker også en fast kunde, der kom på knallert et par gange om ugen og skulle have en flaske kirsebærvin – og den skulle pakkes ind, det var vigtigt. En halv times tid senere kunne vi hente den tomme flaske og papiret omme bag butikken.

Medhjælp

Lige fra lille hjalp jeg med i butikken, først med at ordne flasker og derefter med at bringe varer ud. Så snart jeg kunne regne, fik jeg også lov til at ekspedere.

Jeg husker, hvordan far lige kunne kigge ned over en kolonne tal med 3 cifre og regne sammen i hovedet. Mor derimod brugte regnemaskine.

Efter fars død, da jeg var 11 år gammel, var mor helt afhængig af hjælpen fra min søster og mig. Min søster var 17-18 år gammel og blev fast medhjælp i butikken, mens jeg tog mig af forefaldende arbejde og vareudbringning, så snart jeg kom hjem fra skole. Mange handlede ind sidst på ugen, så der var meget travlt om fredagen og lørdagen. Senere da min søster var flyttet til Århus – og i øvrigt selv åbnede en lille butik - havde min mor altid en ansat hjælp i butikken.

Naboerne – ned ad vejen

Kvarterets absolut mest farverige beboer var slagter Bendstrup. Han boede i en af de gamle Røndegårde lidt længere nede ad Molsvejen og havde jord på begge sider af vejen. Da han ophørte med slagtning, blev det tidligere slagtehus overtaget af Willy og Mette Larsen, der indrettede en iskiosk i det, mens Bendstrup selv flyttede over på den anden side af vejen i et rødt stuehus. I iskiosken begyndte Willy Larsen også at sælge gas og hårde hvidevarer, og det udviklede sig efterhånden til firmaet Willy Larsen, der flyttede om i den gamle biograf på Frederiks Allé.

Bendstrup havde først hestevogn, senere bil, og kørte rundt og solgte slagtevarer. Men han tog også ud og slagtede for folk, og slagtede i sit eget slagtehus. Jeg husker ikke, at han skulle have haft en egentlig slagtebutik, men han har vel også solgt slagtevarer "fra stalddøren".

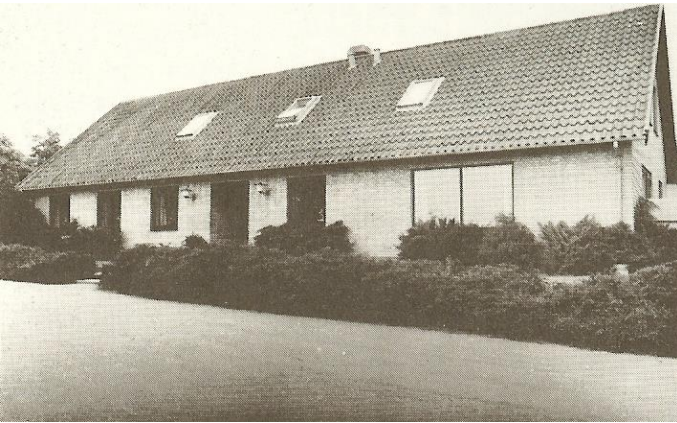
Bendstrups hus blev efter ham købt af arkitekt Simonsen, der indrettede arkitektkontor der. Hans søn Knud, der var på min alder, vist et års tid ældre, overtog efter faderen.

Bag Bendstrup oppe ad bakken havde gartner Ludvigsen sit gartneri. Han dyrkede kål i stor stil, og jeg har af og til hjulpet ham med kålene. Men byggeriet på gartnergrunden, der blev til det nuværende Gartnervangen, begyndte så småt i min tid.

Helt nabo til os på samme side lå en anden gammel Røndegård, som Sofie og Knud Knudsen havde. De havde også jord på begge sider af vejen, men på den modsatte side havde de kun en roekule, der hvor der nu er vinhandel, og så gik deres jord ellers derfra og ned til Engvangen og videre. Den blev aldrig kaldt andet end "Knuds eng". Der spillede vi fodbold, når der ikke var kreaturer på græs og Knud ville give lov – og det ville han altid. Elles foregik fodbolden på den gamle dyrskueplads bag Bendstrups jord.

Knud Knudsen havde 6 køer, nogle grise, og en hest, der hed Klaus. Han var skovkusk på Kalø og arbejdede fast i skoven, foruden at passe sit lille landbrug.

Knuds grund med staldbygninger og hønsehus blev købt af læge Plougmann, der her opførte et stort, flot hus med lægekonsultation. Nu er der præstebolig.

Figur 4. Landboforeningens regnskabskontor på Molsvej.

Grænsende op til Knuds jord på den modsatte side af vejen var andelsboligerne Engvangen. Her boede blandt andre skomager Madsen med familie, og Jonna og Jørgen Pedersens søn Bent kom til at bo i en af dem. Det er ham, der nu har skobutikken i både Ebeltoft og Rønde.

Dyrskuepladsen bag Bendstrups hus (senere arkitekten) blev også brugt til cirkus og tivoli, når de gæstede byen om sommeren. Pladsen var ejet af landboforeningen, der opførte et hus med kontor i kanten af pladsen.

Efter Knuds gård gik der en lille vej ind, Parcelvej. Her boede ud mod Molsvej frk. Gigler, der var wienerbarn og drev byens meget ansete pøgeskole. Bag hende kom så Aage og Kirstine Jensen. Han var arbejdsmand og var bl. a. med til at lægge stenene på dæmningen ud til ruinen om i 1960'erne, og han hjalp også dræningsmester Holger Jensen, der kørte rundt i en Nimbus med sidevogn, der kunne forcere enhver pløjemark. Sidste hus i rækken var Sofus, der fiskede og holdt meget til nede "ved poplerne", der blev begyndelsen til Nappedam Bådehavn.

Figur 5. Molsvej 19. Her boede Ingeborg og Holger Balleby fra 1935 til 1956. Billede lånt af Ruth Larsen, Kolding.

Figur 6. Maler Lysholms butik.

På den modsatte side af vejen lå på hjørnet af Birkevej Roar Olsens mekanikerværksted. Det var et temmelig stort foretagende, også med benzinsalg, jeg tror, det var Gulf-benzin. Der foregik altid en masse ovre hos Roars, der var både motorcykler, personbiler og lastbiler til reparation. Det er i dag en stor flot hvidmalet villa.

Der var en lejlighed oven på værkstedet. Den var lejet ud, mens Roar Olsen og hans kone selv boede i et hus lige ved siden af.

I det næste hus nedad vejen boede DSB-rutebilchauffør Jens Knold, der rigtigt hed Jens Ibsen Hansen.

Længst nede lå savskæreriet, hvor "Ras Savskærer" (Rasmus Pedersen) stod ved saven. Savskæreriet var ejet af Jørgen Nielsen som havde overtaget det efter sin far. Jeg besøgte tit savskæreriet sammen med savskærerens søn Bo – det var en meget spændende verden.

Naboerne mod nord

Vores nabo mod nord var malermester Lysholm, der var en velrenommeret maler med et par svende. De tog rundt i byen og malede, imens fru Lysholm solgte malervarer fra butikken. De havde en søn Per, der var 3 – 4 år yngre end mig. Per har nu overtaget butikken og sælger foruden maling også kurveflet m. m.

Der var en anden maler i byen, Kragh, der boede nede på Hovedgaden, eller på en lille sidegade til den.

Mellem Lysholm og os var der en tom grund, der blev bebygget med et lille gult hus i min drengetid. I den kom bogtrykker Aage Sørensen med hustru Emmy og datter Teresa til at bo, før de købte det store hvide hus på toppen af Rønde.

Mellem os og det gule hus gik en vej om til nogle huse med vist fire lejligheder i alt.

Efter maler Lysholm kom DSB's garager og derefter fisker Niels Hvid, der også havde røgeri.

Figur 7. Urmager Madsens hus.

På den modsatte side af vejen lå lige over for os urmager Madsens flotte villa. Bag det lå det lille hus, der ligger ud mod Birkevej, og hvor pølsemænd Oscar Sørensen boede. Han lejede vaskemaskiner ud og kørte rundt med dem på en vogn. Det var ham, der senere etablerede det kendte Oscars cafeteria, der hvor der nu er restaurant Bag Søjlen.

Næste hus op mod Hovedgaden var nr. 7, hvor Ras Savskærer boede. Hans rigtige navn var Rasmus Pedersen, men han stod ved saven nede på savskæreriets sidst på samme side af vejen og hed derfor ikke andet end "savskæreren".

Længere oppe lå der et rødt hus (nu vist malet hvid) med en lille trikotageforretning, "Nørgaards Trikotage", der blev drevet af en enlig dame. Fru Nørgaard havde tre sønner. Den yngste, Gunnar, der var fire år ældre end mig, havde en båd liggende ved Thyrahytten. Det var stort at komme med der engang imellem. Mor kom en del sammen med fru Nørgaard.

Efter trikotagebutikken kom det lille nr. 3, hvor Randers Amtsavis' unge redaktør Søren Erik Olesen boede. Han underskrev sine artikler "seo" og blev derfor i daglig tale aldrig kaldt andet.

Helt oppe på hjørnet til Hovedgaden lå dyrlæge Hyldgaards villa, som han havde overtaget efter sin forgænger dyrlæge Buemann.

Huset på Molsvej, hvor tømrermester Pedersen og urmager M. Madsen en overgang havde forretning. Nu ejes huset af dekoratør S. Jacobsen. (Billedet ejes af Knud Madsen og er fra ca. 1912).

Figur 8. Molsvej 1, det første hus på højre hånd på Molsvej. Her boede urmager Madsen, indtil han lod villaen længere nede ad vejen bygge. Bemærk skiltet med "Skridt" – det er fra hestevognenes tid og hentyder til, at her skal køres langsomt, i "skridtgang". Molsvej er eneste gade i Rønne, hvor numrene er ulige på højre side og lige på venstre side. Historien går, at det var dyrlæge Buemann, der havde huset efter urmager Madsen, der anmodede kommunen om at få nr. 1, og det ønske fra en af byens betydeligste borgere / skatteydere blev naturligvis imødekommet... Efter Buemann kom dyrlæge Hyldgaard og længere op i tiden dekoratør S. Jacobsen, i dag Michael Jacobsen.